



**رامین جهان پور** -تاریخچه دریای خزر از حدود پنج میلیون سسال پیش آغاز می شود. دریای خزر پیش از آن در مجموعه اقیانوس پارتیتیس قرار می گرفت که اکنون دریای مدیترانه؛ دریای سیاه؛ دریای آزوف و دریای خزر از باقی مانده های آن هستند. جنبش کوهزایی آلپی سبب جداشدن نسبی حوضچه پونتو کاسپی از دریای سیاه خزر و حوضچه آزوف از دریاهای آزاد شد به طوری که کوههای قفقاز بزرگ به صورت جزیره ای در میان آنها قرار داشت.

ادامه حرکات کوهزایی در پلیوسسن و بلا آمدن سرزمین قفقاز سبب قطع ارتباط آبی دریای خزر با دریای آزوف و سیاه از طریق دره مانچ دره ای که اکنون رودخانه دن در جنوب روسیه از آن مسیر به دریای آزوف می ریزد گردید و از آن زمان است که سرگذشت زمین شناختی؛ زیست شناختی و آب شناختی خزر به طور مستقل و مثل یک دریاچه آغاز می شود. با در نظر گرفتن عوارض؛ بستر دریای خزر را می توان به سه منطقه خزر شمالی، میانی و جنوبی تقسیم کرد.

دریای خزر به عنوان بزرگترین حوضچه آبی داخل خشکی از دیرباز مورد توجه ساکنان پیرامون آن و ملل و در دست بوده است. جلگه های پیرامون خزر محیطی مناسب برای دامداری و کشاورزی بود و راههای شمال و جنوب آن ترابری کالا خاور و باختر را فراهم می کرد. از این رو دریای خزر در گذشته مرز امپراتوری های بزرگ ایران ،روم ،خزران؛ عثمانی و روسیه بود. از سده نوزدهم با بهره برداری صنعتی از نفت باکسو حوضهٔ خزر اهمیت بیشتری یافت. گرچه منابع نفت خزر در گذشته نیز شناخته شده بود و برای روشن نگهداشتن آتشکده ها استفاده می شد اما گسترش صنعتی شدن و نیاز به منابع انرژی جدید سبب توجه جهانی به این ناحیه شد. جاذبه خزر منحصر به منابع نفت آن نیست بلکه این حوضه اکوسیستم منحصر به فردی است که مطالعه زیست شناسی و همچنین ویژگی های غیر زیستی آن همچون آب؛ مورد توجه بسیاری از دانشمندان قرار دارد.

در ابتدا بهره برداری از آبزیسان و ترابری دریایی مهمترین نوع استفاده از این دریا بود اما در دو سده گذشته بهره برداری از نفت خزر نیز به آن اضافه شد.

با گسترش فعالیتها و مطالعات دریایی در جهان و همزمان با آن شناخت علمی حوضهٔ خزر نیز آغاز شد اما سهم کشور ما در شناخت خزر ناچیز بود و تنها در دو دهه اخیر است که مطالعه خزر در ایران شتاب بیشتری گرفته و متناسب با آن بهره برداری از خزر نیز توسعه یافته است. با این وجود هنوز بهره برداری از خزر محدود به ماهیگیری سنتی و نیمه صنعتی؛ گردشگری داخلی و اخیرا توسعه ترابری دریایی است. آگاهی ناکافی از دریا باعث بهره برداری کمتر از آن و پرداخت هزینه های بالا در بهره برداری می گردد.

کشور ما سواحل و ماسه های زیبایی در خزر دارد در حالیکه بخش عمده آن برای عموم قابل دسترسی نیست در دیگر بخشها که امکان دسترسی هست؛ تسهیلات مناسبی وجود ندارد به این دلیل سالانه صدها تن در سواحل ایران در خزر جان خود را از دست می دهند. در حالیکه آموزش فنون شنا در دریا و آرایه هشدارهای لازم در مورد میزان مخاطرات بخش های مختلف ساحل می تواند جان شنگران را حفظ کند. در این کتاب تلاش شده است که ویژگی های مختلف دریای خزر اعم از تاریخ ،ملل ،ویژگیهای اقلیمی ،زمین نگاری؛ زمین شناختی ،فیزیک و شیمی آب منابع دریای خزر همچنین آبریان و منابع نفتی آن بطور اختصار مورد ارزیابی قراربگیرد و دست کم راه حلی برای یکی از مشکلات مردم در بهره برداری از خزر که بسیار ملموس است یعنی تلفات انسانی ناشی از شنا آرایه گردد. کتاب «مقدمه ای بر ویژگی های دریای خزر» که اطلاعات مناسبی از خزر را در سطح عمومی معرفی می کند در پنج فصل و ۱۲۰ صفحه به قلم حمید عزیزاده نوشته شده و انتشارات نوربخش آن را منتشر ساخته است. پژوهشگران ؛دانشجویان و محققان وعلاقه مندان به علوم دریایی می توانند بسا مطالعه این کتاب اطلاعات مناسبی را درمورد تاریخچه و ویژگی های منحصر به فرد دریای خزر به دست آورند.



**گروه بین الملل** -روزهای پایانی هفته گذشته مقامات آمریکا و چین گفتند که پس از دو روز مذاکرات در لندن، با تمرکز بر محدودیت‌های صادرات عناصر خاکی کمیاب و تراشه، به چارچوبی برای پیشبرد توافق تجاری دست یافته‌اند. این توافق پس از آن حاصل شد که آمریکا و چین در ماه مه توافق کردند تعرفه‌های تجاری متقابل را به‌طور موقت کاهش دهند. این توافق احتمالا در هفته‌های آینده پابرجا خواهد ماند و مقامات اکنون تلاش می‌کنند تا براساس توافق ژنو پیش بروند. همچنین آنگور که تحلیلگران می‌گویند؛ این توافق، نشان‌دهنده‌ای سرگیری مذاکرات تجاری آمریکا و چین است که به نظر می‌رسد در هفته‌های اخیر به دلیل اختلاف‌نظر بر سر صادرات عناصر خاکی کمیاب و کنترل صادرات تراشه‌های آمریکا، متوقف شده بود.

به گزارش روزنامه اقتصاد سرآمد، کارشناسان اقتصادی معتقدند که مذاکرات لندن تازه‌ترین تلاش مشترک دو کشور برای رسیدن به راه‌حلی میانی جهت حل اختلافات تجاری است؛ اختلافاتی که تهدیدی برای ورود جهان به رکود و بی‌ثباتی اقتصادی به‌شمار می‌رود. از زمان بازگشت دوباره دونالد ترامپ به کاخ سفید، بار دیگر آتش تقابل بین دو قدرت اقتصادی، زبانه کشید. حالا پس از چندین ماه تقابل تعرفه‌ای، دو طرف زمین مشترکی برای تفاهم پیدا کرده‌اند. چین متعهد شد بار دیگر صادرات مواد معدنی کمیاب به ایالات متحده را از سر بگیرد و آمریکا وعده داد نرخ تعرفه اعمال‌شده روی کالاهای چینی را کاهش دهد.

مذاکرات اخیر بین ایالات متحده و چین گامی مثبت برای کاهش تنش‌های تجاری و بازگرداندن ثبات به روابط اقتصادی دو جانبه است، بااین حال، شکستگی این آتش‌بس و وابستگی متقابل دو کشور به منابع و فناوری‌های یکدیگر، چالش‌های پیش‌رو را پررنگ می‌کند. تصمیم‌گیری درباره تمدید توقف تعرفه‌ها و پیشرفت به سوی توافق‌های جامع‌تر، به اراده سیاسی رهبران دو کشور و توانایی تیم‌های مذاکره‌کننده برای مدیریت اختلافات بستگی دارد. در حال حاضر، این چارچوب نویدبخش یک دوره تنش‌زدایی موقت است، اما پایداری آن با گذشت زمان مشخص خواهد شد.

##### تصمیم‌های هزینه‌ساز ترامپ برای تجارت

بسیاری معتقدند که وارد کردن شوک جنگ تعرفه‌ها به تجارت جهانی و سپس عقب‌نشینی از آن توسط دونالد ترامپ تاثیر بسیاری در حوزه تجارت بین‌المللی و همچنین حمل‌ونقل داشته است. اقدامات صورت گرفته طی ماههای گذشته از سوی رئیس‌جمهور آمریکا موجب شده تا بازار حمل‌ونقل دریایی به بدترین شکل ممکن ناآرام و بالاتکلیف شود و سپس تلاش کرده آن را متعادل کند.

از زمان روی کار آمدن ترامپ در دوره جدید، تنش‌ها و چالش‌ها در تجارت جهانی بیشتر شده و هر روز شاهد اتفاقات منفی جدیدی در این عرصه هستیم. این تحولات که توسط یک فرد و با همکاری هم‌پیمانانش رقم خورد، خساراتی به‌بار آورد که جبران آن‌ها برای تجارت دریایی جهانی به این زودی‌ها ممکن نیست. روزی علیه کانادا، مکزیک و دانمارک بیانیه صادر کرد، روز دیگر مسئولان کانال پاناما را تهدید کرد و در نهایت با اعمال تعرفه‌های گزاف علیه چین و سایر کشورها، حمل‌ونقل دریایی را به‌هم ریخت.

رئیس‌جمهور تازه به قدرت رسیده آمریکا تنها به همین اقدامات بسنده نکرد، بلکه صنعت کشتی‌سازی چین را هدف قرار داد و سعی کرد برای کشتی‌های چینی که قرار است در بنادر آمریکا پهلو بگیرند، عوارض و هزینه‌ها را براساس تناژ تعیین کند، اما پس از مواجهه با اعتراضات جهانی، به این نتیجه رسید که چنین تصمیمات عجولانه‌ای می‌تواند به ضرر آمریکا تمام شود. از این رو، مجبور شد این تصمیم را تا اکتبر ۲۰۲۵ میلادی به تعویق بیندازد. حالا پس از گذشت چندماه که بازار حمل‌ونقل دریایی به دلیل فرمان‌های اجرایی ترامپ به آشوب افتاده است، رئیس‌جمهور آمریکا به نقطه شروع بازگشته و از توافق تجاری با چین خبر می‌دهد. ای کاش این شجاعت را داشت که به اشتباهات خود در این چندماه اعتراف کند؛ چیزی که به نظر نمی‌رسد.

##### خسارات غیر قابل جبران و بازگشت به نقطه صفر

بدون شک، خسارت ناشی از تصمیم‌گیری‌های یکجانبه ترامپ که ابتدا با تهدید آغاز می‌شود و چندروز بعد یا تکذیب می‌شود یا با تعدیل همراه، به هزینه کشورهای مختلف تمام شده است. با یک حساب سرانگشتی می‌توان به‌خوبی دریافت که در این مدت، میلیاردها دلار خسارت از محل تصمیمات یکجانبه رئیس‌جمهور آمریکا به حمل‌ونقل دریایی وارد شده است. همانطور که اشاره شد، آنچه در ماه‌های اخیر جهان شاهد آن بوده تصمیمات عجیب عمل می‌کنند. بندر کمتر استفاده‌شده «خور فکان» در شارجه میزبان چهار سرویس است که یکی از آنها خط تغذیه‌کننده است.

افزایش تعرفه‌های غیرقابل تصور علیه چین و اقدامات تلافی‌جویانه آن باعث شد که اختلال در حمل‌ونقل دریایی به اوج خود برسد. این کار ابتدا باعث شد که تخلیه و بارگیری در اکثر بنادر دنیا به حالت تعلیق درآید و نوعی رکود در صنعت کشتیرانی حاکم شود، اما با کاهش تعرفه‌ها که به نوعی اقدام خوشایندی بود، چین و آمریکا به کاهش تعرفه‌ها پرداخته و جنبه‌جوشی در بنادر ایجاد شد. هرچند این کار باعث افزایش نرخ حمل‌ونقل نیز شد. نشست مقامات دو قدرت اقتصادی در لندن، هفته گذشته برگزار شد. این نشست بن‌بستی را که چند هفته پس از توافق اولیه در ژنو ایجاد شده بود، شکست داد. توافق ژنو به دلیل ادامه محدودیت‌های چین بر صادرات مواد معدنی حیاتی به آمریکا شکست خورد و دولت ترامپ را مجبور به ممنوعیت صادرات ترام‌افزارهای طراحی نیمه‌هادی، هاپیما و سایر کالاهای به چین کرد. حالا پس از توافق دو کشور در لندن، وزیر بازرگانی آمریکا معتقد است که توافق حاصل شده در لندن، محدودیت‌های صادرات مواد معدنی و آهن‌ریاهای کمیاب چین و برخی محدودیت‌های صادراتی اخیر ایالات متحده را به‌طور متعادل حذف خواهد کرد.

همانطور که گفته شد، سیاست‌های تعرفه‌ای متغیر ترامپ بازارهای جهانی را آشفته کرده و باعث ازدحام و سردرگمی در بنادر اصلی شده است. این امر ده‌ها میلیارد دلار ضرر فروش و هزینه‌های بالاتر برای شرکت‌ها به همراه داشته است. بانک جهانی چندروز قبل پیش‌بینی رشد جهانی را برای سال ۲۰۲۵ با ۱۰۴دم درصد کاهش به ۲.۳ درصد رساند و اعلام کرد که تعرفه‌های بالاتر و افزایش عدم قطعیت، مانعی قابل توجه برای تمسام اقتصادهای جهان ایجاد خواهد کرد. تحلیلگران اقتصادی بر این باورند که توافق

«روزنامه سرآمد» گزارش می‌دهد؛

## ترانزیت جهانی

## زیر تیغ تنگه هرمز

**زمزمه انسداد تنگه هرمز باز هم مورد توجه**

### رسانه‌ها قرار گرفته است

بریتانیایی و هدایت آن به آب‌های ایران منتشر شده بود، لذا تهران این ادعا را تکذیب کرده است. در روزهای گذشته اخباری مبنی بر افزایش حضور نظامی بریتانیا در خلیج فارس مطرح شده بود.
باین حال، سفارت بریتانیا در تهران با انتشار توثیقی نوشت: «کشتی‌هایی که عازم خلیج فارس هستند مطابق یک رویه چرخشی مشخص جایگزین کشتی‌های دیگر می‌شوند. بنابراین سطح کلی نیروهای ما در منطقه «برخلاف آنچه برخی رسانه‌ها القا کرده‌اند» افزایش نمی‌یابد.»

##### سرنوشت ایده انسداد تنگه هرمز

تنگه‌هرمز که خلیج فارس را به دریای عمان متصل می‌کند، محل عبور روزانه حدود ۲۰میلیون بشکه نفت و فرآورده‌های نفتی است که تقریباً یک‌نجم محموله‌های نفتی جهان را تشکیل می‌دهد. به همین دلیل هرگونه تلاش برای مسدود کردن آن، بازارهای انرژی را تحت تأثیر قرار خواهد داد.
باین حال، تحلیلگران بسر این باورند که اولا اختلال کامل در جریان نفت جهانی با بستن این آبراهه بعید است و دیگر اینکه، این اقدام احتمالا در عمل غیرممکن است. ایران پیش از این در سال ۲۰۱۸ میلادی یعنی زمانی که تنش‌ها پس از خروج ایالات متحده از توافق هسته‌ای و اعمال مجدد تحریم‌ها افزایش یافت، یکبار تهدید به بستن تنگه‌رمز کرد.

تنگه‌هرمز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مسیرهای انتقال نفت و انرژی، بار دیگر تحت تهدید بستن از سوی ایران قرار دارد. سرتپ اسماعیل کوثری، عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس ایران، اعلام کرده که بررسی گزینه بستن این تنگه در دستور کار است. آیا این تهدید واقعی بوده یا تنها یک لغایبی سیاسی است؟ این موضوع با توجه به وضعیت کنونی روابط ایران و غرب و جنگ میان ایران و اسرائیل و تنش‌های جاری در منطقه، اهمیت ویژه‌ای دارد.

در کسراتطی که تنش‌ها میان ایران و اسرائیل به‌طرز بی‌سابقه‌ای رو به افزایش است، تهدید ایران به بستن لغایبی سیاسی است؟ این موضوع با توجه به وضعیت جهان بار دیگر در کانون توجه قرار گرفته است. این اقدام می‌تواند نه‌تنها بر بازارهای جهانی انرژی تأثیر بگذارد، بلکه به تشدید تنش‌های نظامی و سیاسی بین‌المللی منجر شود. اسماعیل کوثری، عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس در روز ۲۴ خرداد طی مصاحبه‌ای تأکید کرد که بررسی گزینه «بستن تنگه‌هرمز» هم‌اکنون در دستور کار ایران قرار دارد و دولت با قاطعیت کامل تصمیم مناسب را اتخاذ خواهد کرد. با افزایش تنش‌ها در پی حملات اسرائیل به ایران، بار دیگر این نگرانی مطرح شده که آیا ممکن است تهران در اقدامی تلافی‌جویانه یکی از حیاتی‌ترین شریان‌های نفتی جهان یعنی تنگه‌هرمز را مسدود کند؟ تنگه‌هرمز که خلیج فارس را به دریای عرب متصل می‌کند، محل عبور روزانه حدود ۲۰میلیون بشکه نفت و فرآورده‌های نفتی است که تقریباً یک‌نجم محموله‌های نفتی جهان را تشکیل می‌دهد. به همین دلیل هرگونه تلاش برای مسدود کردن آن، بازارهای انرژی را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

تحلیل تهدید بستن تنگه‌هرمز از سوی ایران می‌تواند ابعاد مختلفی را شامل شود. این تنگه به‌عنوان یک کریدور مهم، روزانه مسیر عبور میلیون‌ها بشکه نفت را فراهم می‌کند و هرگونه اختلال در آن می‌تواند به‌طور مستقیم بر بازارهای جهانی انرژی تأثیر بگذارد. با توجه به اینکه حدود ۲۰درصد نفت جهان از این تنگه عبور می‌کند، واکنش‌های اقتصادی شدید از سوی کشورهای واردکننده و تولیدکننده نفت می‌تواند به سرعت شکل گیرد. تحلیلگران معتقدند که اگرچه تهدید به بستن تنگه‌هرمز به‌عنوان یک ابزار دیپلماتیک در دست ایران به کار گرفته می‌شود، اما عوامل متعدد داخلی و خارجی مانع از عملی شدن این تهدید هستند. یکی از مهم‌ترین موانع، وابستگی اقتصادی ایران درآمدهای نفتی و تأثیرات منفی چنین اقدامی بر اقتصاد خود ایران است.

##### بدون شرح

##### قاب دوربین



عکس: اصغر بشارتی

##### بدون شرح...



##### فریداعیزی -اقتصاد سرآمد